

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. D. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

MAIOR V. VERZEA. — Arsenalul și Pirotechnia armatei.

ION BORCEA. — Sămănători (poezie).

AL. G. DOINARU. — Impresii de călătorie.

D. MIHALACHE. — Ciobanul și dracu (poveste).

JOHN RUSKIN. — Despre cetire (trad. după original de H. M.)

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„MINERVA“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
B-dul Academiei, 3. — Edgar Quinet, 4
BUCUREȘTI

A apărut :

Caleidoscopul

LUI

A. MIREA

PUBLICAT DE

D. ANGHEL și ST. O IOSIF

De vânzare la toate librăriile
PRETUL: LEI 1.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

<p>REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : B-dul Academiei, 3, Strada Edgar Quinet, No. 4. BUCURȘTI</p>	<p>ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . . . 10 lei În străinătate . . . . . 12 »</p>
---	---

ARSENALUL ȘI PIROTECHNIA ARMATEI

Anul acesta, atît în parlament cît și în publicitate s'a discutat vînzarea Arsenalului și a Pirotehniei.

Cu această ocazie, unii au criticat starea actuală a acestor două fabrici militare, și multă lume a rămas cu ideia că ofițerii noștri de artilerie nu ar fi destul de destoinici și pricepuți a le conduce și mai departe și că neajunsurile de care suferă astăzi aceste stabilimente, s'ar datori lor.

Cunoscînd în fond trecutul și prezentul acestor două fabrici mari ale armatei, căci în Arsenal am făcut serviciul ca locotenent, iar în timpul din urmă am fost aproape 5 ani sub-directorul Pirotehniei, îmi iaș îndrăzneala a expune sincer adevărata stare de lucruri, pentru a mi rectifica erorile și calomniile strecurate prin diferite jurnale cu această ocazie.

Primul ministru Ion Brătianu a văzut la fața locului, în timpul războiului, lipsurile de muniții și hrană, de care a suferit oștirea noastră, din cauză că nu aveam organizate coloanele de muniții și subzistență.

Muniția și hrana s'au transportat în trăsuri luate de rechiziție, improprii pentru destinația lor, șubrede, care de multe ori se stricau pe drum și ajungeau cu întîrziere la corpurile de trupă.

Știm cu toții că pe timpul războiului s'au trimes în grabă ofițeri, ca să cumpere din străinătate parte din muniția necesară artileriei, și că s'au plătit prețuri mari pentru muniție proastă.

Cu această ocazie s'a văzut ce important este pentru oștire a poseda în țară stabilimente proprii, în care să se fabrice din timp de pace muniția și trásurile trebuincioase — iar pe timp de război să se completeze și împrăpăteze acestea, lucrînd zi și noapte.

Arsenalul nostru, cu instalațiunile primitive ce avea, nu a putut fi de mare folos oștirea, pe timpul operațiunilor.

Imediat după război, primul ministru Ion Brătianu a dispus să se studieze mărirea Arsenalului, și a dat fonduri de milioane pentru în-

ceperea lucrărilor, iar în zorile anului 1886 răsăriră ca din pământ mare parte din atelierele actuale ale arsenalului și s'a început lucrul cu hărnicie.

Peste o mie de meseriași romîni munciau statornic în arsenal — supt direcția ofițerilor de artilerie — și prin anul 1887 bătrînul prim ministru a avut mulțumirea sufletească să vadă fabricîndu-se în țară — în bune condiții — muniție pentru tunurile de cîmp, trăsuri de hrană, trăsuri de muniție, pontoane etc... și cu lacrămile în ochi a felicitat pe răposatul general I. Carp, care și-a pus tot sufletul și toată energia pentru a putea construi în așa de scurt timp o fabrică atît de mare.

Bătrînii maiștri și lucrători ai arsenalului vorbesc cu venerație și astăzi de acest harnic director și își amintesc cu mîndrie de această epocă de activitate.

Miniștrii de război următori au dat din ce în ce mai mult de lucru arsenalului — fapt care a necesitat crearea de nouă ateliere și instalații, astfel că prin anul 1892 arsenalul armatei era în plină prosperare și întrebuița zilnic aproape 2000 de lucrători.

Pînă la această dată s'au fabricat în arsenal toate proiectilele necesare artileriei pentru caz de război, și acestea au costat aproape jumătate din prețul cu care s'au plătit asemenea proiectile la fabrica Krupp, astfel că numai din acest cîștig s'au amortizat mare parte din valoarea clădirilor.

Există un memoriu — bine documentat, prin care se probează toate acestea.

Pe lingă proiectile, s'au mai fabricat în arsenal aproape zece mii de trăsuri de subsistență, furgoane, chesoane de muniții, trăsuri de bagage ofițerești etc., cu care s'au complectat coloanele de muniții și subsistență.

Cam în acest timp s'au făcut instalații pentru a se putea fabrica obuze de fontă pentru tunurile mari și mici de la cetate.

Tot în arsenal s'au făcut luntrile pontonierilor, s'a fabricat toată lemnăria necesară fortificațiilor și aparatele pentru instalarea cupolelor și a tunurilor mari în forturi.

Către sfîrșitul anului 1894, numai parte din trebuințele oștirea erau satisfăcute, însă fondurile pentru material au început să se reducă din ce în ce mai mult din bugetul Ministerului de război, și de la această dată s'a oprit lucrul în arsenalul armatei.

De atunci și pînă acum s'a lucrat mai mult la repararea tunurilor, a armelor și s'au dat cite-va mici comenzi de trăsuri sau lăzi de lemn.

Abia anul trecut s'a făcut de casa Skoda o instalație pentru a se

putea fabrica proiectile și focoase pentru tunurile nouă cu tragere repede.

Cînd te plimbai prin frumoasele ateliere ale arsenalului, pline de activitate odinioară, ți se rupea inima, văzînd cum stau în nelucrare minunatele mașini multe ce posedă.

Cu toate acestea și în acest interval de 13 ani s'ar mai fi putut da multe lucrări necesare și însemnate arsenalului. S'ar fi putut face muniție pentru cetate, s'ar fi putut face chesoanele obuzierelor, portobuzele acestora și alte multe care s'aū cerut de direcția arsenalului și care s'aū propus chiar de fostul inspector general al artileriei.

Însă influențele puternice ale casei Krupp aū fost mai convin-gătoare.

Prin urmare *stagnarea actuală a arsenalului provine din cauză că nu i s'a dat saū că nu i s'a putut da de lucru.*

Anul trecut, am avut onoarea să vizitez pe un venerabil general în retragere — fost ministru de războiū în anul 1888 — care a ocupat cele mai înalte demnități în oștire și căruia i se datorește o instituție însemnată a armatei; dînsul mi-a afirmat că, fiind ministru de războiū, intrase în tratative cu un bărbat de stat al Bulgariei, pentru a fabrica în arsenalul nostru proiectilele de fontă, pentru artileria bulgară, care adaptase tunurile Krupp.

Am reamintit acest lucru pentru a arăta ce încredere și ce interes aveau pentru arsenal conducătorii oștirei de pe atunci.

Pirotechnia armatei a fost mai fericită. Ea a avut norocul să aibă ca director un ofițer superior foarte muncitor, cinstit și cel mai priceput în chestiuni tehnice. Progresul și starea înfloritoare în care se găsește acest stabiliment, se datorește faptului că acest ofițer superior, care a muncit cu pasiune, a condus neînterupt Pirotechnia, aproape 10 ani de zile.

În anul 1902 d-l ministru de războiū Sturdza a pus la dispoziția Pirotechniei fonduri însemnate, cu care s'a putut face un atelier grandios, în care putem încărcă la mobilizare *un milion de cartușe de infanterie în 24 de ore.*

În acest atelier sînt instalate cele mai perfecționate mașini automate de încărcat cartușe provenite din fabrica Fritz Werner, Berlin — care a instalat asemenea mașini și la marea Pirotechnie a Germaniei din Spandau.

Tot la această epocă s'a început transformarea radicală a instalațiilor tehnice dela Pirotechnie, astfel că avem acum cazanele

cu aburii cele mai sistematice, electro-motoare în fiecare atelier și mașini unelte automate ultima perfecție a industriei.

Pirotechnia este în stare a fabrica în bune condițiuni sute de mii de elemente ale cartușului de infanterie. Fulminantul de mercur și încărcarea capselor și a focoaselor se face tot în această fabrică. De asemena tot aci se fabrică cartușele de dinamită, capsele pocnitoare și artificile necesare oștirei și comerțului pentru diferite festivități mari.

În anii următori, supt ministerul d-lui general Manu, s'a dat fondurile necesare, pentru a se instala la Arsenal și Pirotechnie mașinile necesare spre a se fabrica în țară cartușele, proiectilele și focoasele pentru tunurile nouă cu tragere repede.

Pentru aceste instalațiuni nouă s'a făcut de către direcția Pirotechniei și a Arsenalului un proiect de instalatie și un caet de sarcini, în care s'a prevăzut a se cere cele mai perfecționate mașini ce se găsesc astăzi în Europa.

S'a ținut o licitație publică la care a luat parte casa Krupp, casa Skoda și alte fabrici din Germania și Franța.

Cel mai avantajos preț l-a oferit casa Skoda, care a consimțit să ne procure mașinile cerute de noi: astfel pentru făcut tuburile metalice s'a luat mașinile perfecționate dela casa Polte din Magdeburg, pentru încărcat focoase s'a luat mașini dela casa Max Haasse din Berlin. Ambele aceste case au instalat asemenea mașini și pentru arsenalul din Spandau.

Casa Skoda a fost obligată a lua electro-motoarele dela Société D'éclairage Electrique din Paris, iar cazanele dela renumita casă Belleville din St. Denis.

Subsemnatul am avut ocazia să văd mai toate fabricele mari militare și civile din Franța și Germania, și afirm că nu există nicăeri o pirotechnie, care să poseadă mașini mai perfecționate ca a noastră. Lucru de altminterea foarte firesc, din cauză că noi am instalat pirotechnia în urma celorlalte state și am cules de pretutindenii cele mai perfecționate mașini.

Pirotechnia a avut onoarea să fie vizitată de colonelii germani, foști profesori de balistică la Charlottenburg, actuali directori de fabrici mari, și de diferiți ingineri speciali pricepuți din Franța și Anglita, și toți au rămas surprinși și au admirat instalațiunile moderne ce posedăm.

Ar fi bine ca bărbații politici, conducători ai țării, să viziteze acest stabiliment cu care ne putem mindri. Îndrăznesc chiar a ruga respectuos pe domnul Ministru de război să inspecta odată Piro-

technia, spre a se convinge de cele afirmate aci, mai cu seamă că Domnia-Sa în calitate de atașat militar a avut ocazia să viziteze stabilimente similare în străinătate.

Pirotechnia cu instalațiunile ce posedă poate să satisfacă nevoile oștirei noastre, iar ca preț lucrează mai eștin — astfel o mie de elemente ale cartușului fabricate în Pirotechnie costă pe ministerul de război 64 lei, pe cînd anii trecuți, cînd aveam zor a complecta stocul de război, s'a plătit la fabrica Keller din Hirtenberg cu 94 lei mia de elemente.

Neajunsurile Pirotechniei sînt expuse cu multă competență în toate dările de seamă ce s-au făcut de vre-o 5 ani de zile și ele se pot remedia foarte ușor de administrația centrală.

Este regretabil că din cauza legei de comptabilitate, care prevede atîtea formalități, s'a întîrziat totdeauna aprovizionarea metalelor din străinătate — astfel că la sfîrșitul lui Martie, cînd se termină de obicei comenzile făcute de minister, direcția Pirotechniei este silită să concedieze pe lucrătorii buni și exercitați — și să aștepte pînă se țin două sau trei licitații. Din această cauză metalul sosește de obicei abia pe la sfîrșitul lui Septembrie, cînd nu mai putem găsi lucrătorii vechi cari s'a angajat în alte fabrici, și cînd sîntem siliți a lucra pe zile de iarnă — întunecoase și mici — la lucrări de precizie, unde abia se acordă o toleranță de 2 sutimi din un milimetru. Afară de aceasta iarna sînt cheltuelile mai mari, căci se adaugă luminatul și încălzitul atelierelor. Și în această privință, direcția Pirotechniei a făcut în nenumărate rînduri interveniri și propuneri foarte judicioase.

Am arătat că progresul Pirotechniei s'a datorit stabilității directorului; ar fi de dorit ca și în viitor, pentru binele și propășirea acestui stabiliment, să se mențină această dispoziție.

Anul acesta am fost surprinși văzînd că la 10 Mai s'a mutat de odată și directorul și subdirectorul; noroc că peste cîte-va zile s-a revenit asupra acestor mutări, și s'a mai lăsat cîte-va luni subdirectorul, care abia se pusese la curent cu instalațiile și lucrările.

Nu-mi permite cadrul acestui articol să arăt pe larg munca intensivă și răspunderea ce o au ofițerii și maiștrii civili ai acestor stabilimente. Mai tîrziu voi arăta și voi documenta ce trebuie făcut pentru acești muncitori neobosiți și veșnic în pericol de moarte, de cari depinde buna fabricare a muniției noastre. În toate statele stabilimentele militare sînt conduse și administrate de ofițeri tehnici speciali cari se țin în curent cu progresul industriei.

Statul, fiind proprietar, este sigur că se poate păstra secretul preparativelor militare.

Statul ca proprietar poate face continue îmbunătățiri — ce aduc înlesnire în fabricare și economie în lucru.

Pentru bunul mers al acestor stabilimente este nevoie să se încredințeze conducerea ofițerilor pricepuți și cu dragoste de cestiunile tehnice—și odată unii formați, să li se asigure orî ce avantaje pentru a-î menține și a profita de experiența și priceperea lor.

Ar fi de dorit ca ofițerii trimiși în misiie la fabrici în străinătate, să fie aduși la întoarcere în aceste stabilimente, unde să pună în practică cunoștințele ce au dobîndit.

Se zice că casa Krupp tot nu ar fi renunțat la speranța de a cumpăra Arsenalul și Pirotochia, pentru a putea furniza numai ea munița noastră cu prețurile ce dorește, — de oarece acum este amenințată de concurența serioasă, ce i-ar putea face pe viitor casa Skoda care s'a obligat prin contract a fabrica cu instalațiile ce a făcut muniția de artilerie cu prețuri mult mai avantajoase.

Imperiul german, pentru a scăpa de tirania casei Krupp și pentru a crea o concurență și o emulațiune în studiul chestiunilor tehnice, a favorizat cu comande importante și alte ajutoare noua fabrică de tunuri Erhardt din Düsseldorf.

Această din urmă Casă a inventat cel dintiū tun german cu tragere repede, care a fost copiat de Casa Krupp — fapt pentru care s'aū judecat și Casa Krupp a fost condamnată chiar în Germania.

La experiențele făcute la noi în țară în anul 1907, cu tunurile cu tragere repede, Casa Krupp era contra tunurilor actuale cu tragere repede, pe cînd Casele franceze și Colonelul Perticari aū prezentat chiar atunci tunuri cari se apropiaū mult de tunul nostru actual, *care este foarte bun* — grație cerințelor făcute de ofițerii noștri din comisiune.

Cred că s'ar face o mare greșeală, dacă s'ar încredința acestei mari Case, care urmărește un scop comercial, aceste două stabilimente, care sînt inima oștirea noastră. Prin aceasta s'ar împedeca progresul și concurența și ne-am crea un stăpîn de care cu mare greutate vor putea scăpa generațiunile viitoare.

Această mare fabrică este astăzi o societate puternică pe acțiuni, și caută să acapareze cât mai multe piețe de desfacere.

Cine va putea impune acestei fabrici a modifica mereu procedurile de fabricare și ce despăgubiri va cere pentru mașinile instalate, care ar trebui schimbate?

Ar fi bine ca conducătorii oștirea noastră să-și reamintească cazul

din 1893, cunoscut de mulți ofiteri de artilerie — cînd Casa Krupp nici nu a vrut să admită încercarea de pătrundere cu obuzele de ruptură de oțel, ce s'aŭ comandat pentru cetatea București, și pentru care din eroare s'a uitat a se prevedea în caetul de sarcini probele de tragere, de pătrundere în table de oțel.

Toate țările primesc aceste proiectile, chiar dela această fabrică numai dacă satisfac acestor probe.

Sint sigur că cu puține cheltueli pentru Stat, el v'a putea fi pus în stare a satisface nevoile oștirea — și în ciți-va ani aceste cheltueli s'ar amortiza, căci muniția ne-ar costa mai ieftin. Ca la orice întreprindere serioasă, și aci ne trebuie *un om*, căruia să-i dăm toată încrederea și tot sprijinul.

Pe acest om îl avem, este fostul Director al Pirotechniei, care și-a făcut proba capacității sale, prin fapte pozitive. Să se încredințeze lui inspectarea și conducerea acestor stabilimente, și în curînd oștirea și țara va fi mîndră de rezultatele ce vom obține.

MAIOR V. VERZEA.

SĂMĂNĂTORI

I.

*Supt munți înalți cu fruntea nourată,
Se 'ntinde cîmpu 'ntraurit de soare.
Încet își mîină apa călătoare
Un rîu spre poarta cea prin munți săpată.*

*Din zori ieșit-a plugul pe ogoare
Și scurmă harnic țarina bogată.
Miroase umed glia răsturnată,
Și brazdele se 'nșiră sclipitoare.*

*Cînd se opresc plăvaniî boi cu plugul
In umbra dulce ce li-o 'mbie rîul,
Plugarul vesel le desface iugul ;*

*Apoi pornînd din nou, cu mîina plină
Azvirle peste negre brazde grîul
Cel alb, curat și fără de neghină.*

II.

Stai munții 'nalți cu creștete cărunte
 Și străjuiesc departe peste vale,
 De veacuri multe ocrotind la poale
 Tăcutul sat cu casele mărunte.

Un om porni din sat și, stînd pe cale,
 Iși pune mîna strașină la frunte,
 Ca măsurînd cărarea, și 'nspre mune
 Pornește iar la drum, pășind agale...

«Sărman, robii Ardeal, rămîi cu bine!
 Din greul tău amurg mă chiamă riul,
 În tainic grai, spre alte zări senine ;

Căci dincolo de munți va fi lumină!
 Mă duc acolo ca să samăn grîul
 Cel alb, curat și fără de neghină!»

III.

Tăcuta curte parcă vrea să 'nvie ;
 E-o zarvă 'n ea ca vuietul de apă.
 De-abia mai poate astăzi să încapă
 Atîta lume, dosnica chilie.

Aicea e izvorul de-apă vie
 La care vin cu drag și se adapă.
 Acum tăcere! Ora o să 'nceapă,
 Și așteptatul trebuie să vie.

Cu cîtă dragoste îi sorb din gură
 Cuvintele ca fagurul de miere...
 Pe strade-î larmă, zgomot de trăsură...

Dar în tăcuta, scunda încăpere,
 Un om vestește sfînta 'nvățătură...
 Proroc al ceasului de înviere!

IV.

Advenite, nam et hic dei sunt !

*Inaltă munții culmile eterne
 In liniștea văzduhului de pară.
 Alene mișcă plopii frunza rară,
 Și pace peste satul alb s'așterne...*

*Abia s'aude-un vuiet de la moară...
 Aproape sună toaca la vecerne,
 Iar pe biserica zmerită cerne
 Potop de aur soarele de vară...*

*Stăi, trecătorule grăbit, din mers!
 Pe unde treci acuma, locu-î sfânt,
 Ți-o spune 'n lespede săpatul vers.*

*Oprește-te, 'ngenunche la pământ,
 Citește numele uitat și șters
 Și 'nchină-te tăcutului mormint !*

ION BORCEA.

IMPRESII DIN CĂLĂTORIE

Spre Giurgiu. Lume grozav de multă în tren. Majoritatea călătorilor mergeau în picioare. Direcția Căilor Ferate are totdeauna grija cea mai mare spre a nemulțami pe călători, printr'o nepăsare care merită toată atențiunea și felicitările noastre. Direcția generală ni se pare că are alte ocupații, și dacă nu mă înșel, ni se pare tocmai că pune la cale și conduce deraierile de trenuri din țară. Nobilă și americană ocupație! Nu-î vorba, eu sint cam pretențios. Mă duc numai pînă la Giurgiu, cale de un ceas ori două, și fac gură ca și cum aș fi fost la Dorohoi.

În tren cum v'am spus, înghesuală. Afară, căldură enormă. Și mergeam doar la iarmarocul din Giurgiu! Cine naiba m'a învățat să nu stați acasă? Trecem repede prin gările Jilava, Vidra, Dadilov,

etc. Vechea și dărîmata minăstire a Comanei îmi atrage privirile, cum stă pe un delișor și cum așteaptă de ani de zile, cu o răbdare pe care numai un lucru sfînt poate s'o aibă, să i se facă reparațiile plănuite de atîtea ori, și tot de atîtea ori neaduse la îndeplinire.

În sfîrșit, iată-mă în gara Giurgiu. De abea acum, după ce-am ajuns aici, mă întreb: ce caut eū la Giurgiu? N'am mai văzut iar-maroace? Și într'o clipă mi-am schimbat itinerarul. Haî la Ramadan la port, și de aici trec Dunărea în streinătate, — la Rusciuc. Șeful poliției din Ramadan, — am uitat cum îl cheamă, — un om foarte cum se cade, mi-a dat un «bilet de trecere». M'am urcat pe vaporul *Mircea cel băirîn*, și am pornit spre Rusciuc. Pe Dunăre m'a cuprins un acces de naționalism. Mi se părea că fluviul măreț și larg este pe jumătate limpede ca cleștarul, iar pe ceialaltă jumătate, de lîngă țărmul Bulgarilor, turbure ca braga. Sînt unii scriitori de versuri sau proză, cari, cînd trec o apă, se opresc pe țărm și-și scriu imediat impresiile, sau compun vre-o poezie în care cîntă viața lopătarilor, pe marea înfuriată, în noaptea furtunoasă, etc. Eū vă mărturisesc sincer, nu simt nici o impresie, nici nu mă cheamă marea sau fluviul la fund, nici nu văd în fundul mării poveștile ei îngrozitoare, nimic din toate acestea; ci, mai cu seamă, acum, cînd am trecut Dunărea, am fost foarte nemulțămît, din pricină că un Bulgar simțînd că se apropie de locul țării sale, unde nu este nici politeță nici bun simț, cum ședea lîngă mine, și-a scos bocancele din picioare, lăsînd să i se vadă colțunii de lînă, groși, buni pentru iarnă, și, dacă nu mă înșel, nespălați de astă primăvară. Poftim de mai visează dacă poți, și mai respiră cu lăcomie boarea de vînt curat care alunecă deasupra apei!

Iată-mă-s pe pămîntul bulgăresc. Chiar în fața portului dau de o crîsmă, unde un lăutar cînta:

«Iubește-mă, Veto dragă,
 «Cit îmi e cămașa neagră,
 «Că dacă m'oi primeni,
 «Șapte fete m'or iubi».

În jurul lui vre-o cițiva Bucureșteni beau bere proastă și puțin mai eftină ca la noi.

Unul dintr'inșii cerceta cu mare uimire o cutie de chibrituri bulgărești, altul ascundea pe supt haine un pachet de țigări, iar pe altul îl auzii spuînd:

«Brava, domnule! Iată și în Bulgaria au pătruns cîntecele noastre.
 Mă urc într'o trăsură și plec în oraș, să găsesc pe un vechiū cu-

noscut, un student la medicină, care și-a urmat cursurile în București.

Il găsec și plec cu el să cercetez tîrgul. Ne ducem la teatru. Era închis. Căutăm pe portar. Teatrul din Rusciuc n'are portar. Cheia trebuie să fie la primărie. Haî la primărie. Nu e aici. Trebuie să fie la poliție. Haî la poliție. Nu-î nici aici. Trebuie să fie acasă la primar. Haî la primar. Primarul e la Sofia.

«Știi ce, — îmi spune prietenul meu foarte serios, — haidem pînă la Sofia, să vizităm și capitala Bulgariei.

Incep să rid. — «Nu pot merge pentru că mine trebuie să mă întorc la București.»

Plecarăm să vizităm liceul. Inchis peste tot. Portar nu-î. Haî la director să luăm cheia. Directorul ne-a trimes la profesorul de geografie. Acesta, la cel de științi. Acesta, la cel de matematică. Și tot așa mai departe, pînă ce-am făcut vizită la toți profesorii, și pînă cînd, în sfîrșit.... n'am găsit cheia.

În timpul acestor drumuri pe care le făceam cu trăsura, am văzut tot Rusciucul. Strada principală e frumușică, dar celelalte străzi, Dumnezeu să mă ierte! mahalale turcești, în stare de cumplită murdărie.

Plecarăm spre Alee — un fel de șosea Kiselef. Roatele trăsuriî intrau de cincisprezece centimetri în colb, și lăsau în urma lor nori enormi. Aleea e făcută din salcîmi, — și nu pricep de loc acest gust al Bulgarilor. Frunzele salcîmilor sint mici și rare, și prin urmare nu pot face umbră deasă. A! da, salcîmiî sint frumoși cînd înfloresc, dar pentru o plăcere de două săptămîni, în timpul înfloririî, nu pricep să sădești atîta amar de salcîmi, cari nu-ți pot produce umbra deasă așa de folositoare pe timpul veriî. Cînd ne-am întors de pe Alee, parcă eram niște fantome albe din pricina colbului.

Cercetarăm apoi grădina publică. Statuia Libertății este un ade-vărat monument de artă, — și nu mă pot opri, cu această ocazie, s'o recomand comitetelor dela noi, care se ocupă cu ridicări de statui tuturor oamenilor cari au jucat un rol șters în politică, sau agenților electorali cari au stîlcit pe vremuri în bătăi pe bieții alegători.... liberi. Plecați la Rusciuc, domnilor, căci veți avea ocazie să vedeți o statuie frumoasă.

În fața unei berării aud vorbind pe cineva romînește. Era un negustor după aparență, gras și cu mustățile pleoștite, care spunea unui birjar turc:

«De ce nu știi, bre, romînește? Aici, la Rusciuc, unde vin atîția Romîni, nici nu-î de admis ca un Bulgar să nu știe romînește.»

Turcul ridica umeriî, și-și arăta dinții albi.

În drumul nostru, tovarășul meu îmi tot spunea mereu ce calități are tutunul bulgăresc, și anume: e efin, mult și-l fumezi cu mare plăcere. Mie mi s'a părut mai bun tutunul românesc.

«Dragul meu, spun tovarășului, nu văd nici un bragagiū pe aici.

— Nu, că-s toți plecați în România.

— Și aici n'aū mai rămas?

— Puțin, pe la sate.»

Plecarăm la cazarma regimentului No. 5, de infanterie. Uniformele soldaților sînt mai simple ca la noi, mai ieftine și, dacă nu mă înșel, chiar mai trainice. Văd vre-o cîțiva sergenți-majori mai isteți, oameni în vrîstă ca de treizeci de ani, și vre-o cîțiva mai proști, mai tineri. De sigur, făcînd apel la naționalismul meu, m'am gîndit că cei mai isteți aū într'înșii singe de Romîn, de pe vremea războiului de la 1877—78. Cei mai proști sînt Bulgari curați. Arătați-mi un Romîn care ar fi judecat altfel decît mine. Ofițerii bulgari nu cunosc nici o limbă străină. Cercai să vorbesc cu unul franțuzește; dar l-am oprit imediat, pentru că franceza pe care o vorbea el mi se părea un fel de Esperanto, și n'am putut înțelege nimic. De altfel, e o adevărată plăcere să ascuți pe un Bulgar schimonosind limba lui Corneille, și punând particula *nă* înaintea fiecărui cuvînt. De pildă:

«(Nă) L'acte de la reproduction et ses (*nă*) organes furent (*nă*) honorables dans (*nă*) l'antiquité. (Nă) La pudeur est une (*nă*) invention moderne à peine (*nă*) antérieure, pour les yeux des (*nă*) siècles, à (*nă*) celle du téléphone ou de la (*nă*) machine à vapeur.»

Ne întoarserăm în port. Ca fiecare bun Romîn, care își respectă obiceiul de a frusta Statul la vamă cu ceva, mi-am luat și eu în buzunar un pachet de țigări. Îmi luaî rămas bun de la prieten și începuî să mă depărtez cu vaporul de țarmul bulgăresc. Cu cît mă apropiam de malul românesc, cu atîta Dunărea se limpezea, firește că d'aia sînt Romîn adevărat.

În tren, înghesuială ca și cînd am venit din București. Alături de mine un domn vorbăreț îmi atrage privirile. Se lauda că e funcționar la poliție și că el face și drege ce vrea, și totul rămîne cum vrea el, pentru că prefectul de poliție ține strașnic de mult la dînsul. Cînd a venit conductorul să bortească biletele, funcționarul de la poliție scoase o hîrtie lungă din buzunar, prin care dovedea că aduce cinci pungășoaițe de la iarmarocul din Giurgiu, și călătorește gratis. Mă uitaî la pungășoaițe: erau trei dame mai în vrîstă și două domnișoare, dacă nu mă înșel. Nu mă putui opri să nu-l întreb:

«Cine sînt pungășoaițele aceștea și de unde le aduci?»

Doamnele începură să ridă, funcționarul începu să zîmbească, apoi se apropie de urechea mea și-mi spuse tainic:

«Nu-s pungășoalice, domnule; dar ca să nu mă plătesc la tren, am luat un bilet de la poliție, supt pretext că am de adus cincî femei presupuse pungășoalice, care dau tircoale prin iarmarocul din Giurgiu. Una din doamne e nevasta mea, două sînt surorî ale nevestei, și cele două măi tinere sînt fetele mele. De ce să mă plătesc la tren? Eă, la poliție, fac și dreg ce vreau, și totul rămîne cum vreau eă, pentru că prefectul ține strașnic de mult la mine.»

Fiind lămurit, mirarea mea dispăru.

O! dulcî obiceiurî romînești!...

N'am să măi mă duc la Rusciuc niciodată.

AL. GH. DOINARU.

CÎNTEC

(după original)

DE TÉRÉSAH ¹⁾

*Ce măi horă!
Noaptea asta
Peste arcul alb al lunei
Visele vor trece 'n goană,
Iar o zîină vagabondă
Cu trei roze 'n mîna dreaptă
Și cu șapte stele 'n frunte
Va urma hora nebună!
Pe supt stele ea va trece
Cu trei roze 'n mîna dreaptă.
Soarta 'mî deapănă norocul,
Iar din magicu-î fuior
Fîrul vieții se deșiră.
Într'o zi la al meū leagăn
Aî venit zîină frumoasă
Din pădure,
Cu trei rose 'n mîna dreaptă.*

¹⁾ Teresa Ubertis din Trieste, autoarea splendidului volum de versurî: NOVA LYRICA.

Din ce stufuri minunate
 Le-adună
 Să le puî în micul leagăn?
 Și 'mă ziceai: Crivățul aspru
 Nu le rupe;
 Șueratul lung de vînturi
 Și fulgi leneși de zăpadă
 Nu sting al iubirei farmec.
 Cată 'n inimă de 'ți pune
 O iubire...
 O iubire ce nu trece?
 Și mințea
 Cînd cu ochi perfizi ca astru
 Blînd și dulce 'mă surîdea!
 O, revino!
 Pentru rosele 'ți palite,
 Pentru stelele 'ți apuse,
 Pentru-a mea credință, vino!
 Noaptea asta
 Pe cînd visele grămadă
 Peste arcul alb al lunii
 Trec în horă,
 Tu nu știi
 La ce astru 'mă zboară gîndul!

* * *

Vagabondă
 Cu trei rose 'n mîna dreaptă,
 Tu o prevestire bună
 Peste leagăn îmi cîntă,
 L'a ta prevestire viața,
 A! Viața!,
 Cu trei spinii în mîna dreaptă,
 Cu trei spinii de trandafir,
 De ce-a zis ea, încrunțată,
 Mai tirziu... și... niciodată?

ZOE GÂRBEA.

CIOBANUL ȘI DRACUL

(POVESTE)

A fost odată, ca niciodată; că de nu era, nu se povestea; și nici d-voastră n'aveați de unde afla.

A fost odată un flăcău voinic și frumos nevoie mare, de meserie cioban. În noaptea de Bobotează, când să treacă cu oile dincolo peste o gîrlă, vede un drac fugind de mama focului. Îl gonea o jiganie de lup să-l mănince. Că în noaptea de bobotează — știți d-voastră — diavoli n'au putere, fiind-că se sfințesc apele și ei n'au unde se mai piti.

Să vezi atunci friculiță a naibeii pe ei...! mai ales de lupi, că-i gonesc lupii și-i mănincă mai abitir ca pe porceii! Era gata să puie gura pe drac.

Ciobanul de colo: ho! ho! ui! na! lupu' bă-ă-ă!!

O ia lupul la sănătoasă și scăpă dracul din ghiarele morții.

Dacă se văzu scăpat cu viață, veni la flăcău să-i mulțumească.

— Bodaproste măi flăcăias, că bun suflet de rumîn mai ești! Îmi luasem nădejdea de la lumea asta! Mare pomană ți-ai făcut cu mine! Acum aș fi fost în gura lupului!

Pentru ăst mare bine, cu ce mă 'ndatorezi?

— De, eu știu ce bine să-mi faci?

— Ascultă, măi băiete: ursita ta e să te 'nsori, să faci copii — ca tot omul — iar după aceea să te ia Turcii rob.

Și, știți tu: «ce-i e scris omului, în frunte i-e pus». Și de ce-i fi rînduit, nu scapi nici în gaură de șarpe.

Acolo 'n robie, să nu crezi că te așteaptă vr'un bine. Că nu te ia Turcii să te culce pe puf și să te țină pe mirodenii domnești. O să te canunească păgîinii mai strajnic de cum se canunesc hoții de cai în fundul ocnii, cu bolovanii de sare.

Că de: ce e mai al dracului de cît robia?!

Tu să rabzi și să înduri tot greul. Iar cînd ți-o da cuțitul la os, adu-ți aminte de mine, că ți-oii fi și eu de vr'un ajutor.

Eu sînt la «Malul spart». Acolo să te gîndești.

— Așa?

— Așa!

Dar băiatul nu prea puse preț pe spusele dracului, socotind că-s niscai pomojdi. Și dacă a trecut nițel timp, a uitat cu totul de această întîmplare.

* * *

Afurisit drac, par'că-i fu gura seacă. Cum a cobit el, așa s'a întimplat. S'a însurat omul și a făcut patru copii.

Intr'o toamnă năvăliră Turcii în țară, cum năpădesc primăvara omizile prin pomii. Și era pământul roșu de fesurile și zăbunurile cu care erau înțoliți ei. Așa de mulțime mare ce era. Luau Turcii robi pe Romîni, cu nemiluita. Intr'o zi găsiră pe cioban pascînd oițele pe o cîmpie cu iarbă verde. Il umflară pe sus, de-î sări cavatul dela gură cît colo și-l luară și pe el rob, iar oile... se alese praful de ele: care prin căldări, care prin frigările spurcăciunilor leșinate. Ce pătimea el în robie, nu doria nici dușmanilor lui.

Pe cînd umbla el încoace și 'ncolo prin Turchia, după treburi, uite că dă într'o zi peste o *ropina*¹⁾ adîncă, într'un mal de nu i-se vedea fundul.

— Aoleo — se miră ciobanul — iată ce *mal spart*!

Dar n'apucă să isprăvească vorba și hop dracul lîngă el.

— Ce vreî voinice? Ai ceva cu mine? De ce m'ai chemat?

— Uite asta... asta... îi spuse el, tot ce-î păția pielea p'acolo.

— «Aruncă-te ici în cîrcă și țin'te bine». Porniră ca vîrtejul.

— Stăi nițeluș să-mi iați a căciulă de jos, că mi-o luă vîntul din cap, zise omul.

— Ehe, unde a rămas căciula ta! Sînt 160 de poști de acolo pînă aici. Așa de iute ce-l ducea dracul!

Il duse la casele lor dela «Malul spart».

Aci îi dete pe mină o mortăcină de măgăriță, de o da vîntul jos, să care cu ea apă cu sacaua dela rîu și lemne cu sania dela pădure.

Bietul om, credea că aci o fi mai înlesnit și o trăi mai bine. Cînd colo... mai al focului! Curat vorba ceea: «Ai scăpat de dracu și ai dat peste tată-său.» Pîn'aci, rob la Turci, mai era, cum mai era, dar acum, rob la încornații... «țin'te pînză, nu te rupe.»

— Măi omule, zise odată un diavol, ia măgărița și du-te de adă o sanie de lemne dela pădure. Bagă de seamă, că ea are un melic. Cîte odată, pune tagă și nu vrea să mai ia sania din loc, de-ai și jupui-o. Dar la ea e boală cu leac. Merchezul e ăsta: cînd vezi că nu merge, zi-i: «Ciuș, ciuș măgăriță»... și trage-î o înjurătură zdra-vănă, ș'apoî merge de ai crede că e sania goală.

Zis și făcut.

La pădure, după ce încarcă sania și vru să pornească, nu voia măgărița să dea în ham, în ruptul capului.

¹⁾ Spărtură. •

— «Ciuș, ciuș măgăriță...» și-i trase înjurătura.

— Nu mă înjura finișorule, că eu te-am ținut în brațe și tot eu ți-am pus pirostriile 'n caș.

După gură, o și cunosc: nașă-sa. Se deteră la taină.

— Păi, cum ai ajuns p'aici nașă?

— Hei, mare finicule, cum? Uite în viața m'a îndemnat «ucigă-l toaca» și am tot umblat cu fermece și moșmande drăcești.

— Dar, dacă ești bun, te-aș ruga să-mi faci un bine:

Când vom sosi acasă, întreabă pe tartorii dracilor: *Cum se scoate rău de la rău*. Stăruiește, și nu-l slăbi pînă nu ți-o spune.

Așa a făcut.

— Tartore, dacă nu te superi, te-aș ruga un lucru: spune-mi, cum se scoate rău de la rău?

— Lip! — îi dă o palmă. «Uite așa se scoate»!

— Hei, mare nașă, l-am întrebat; dar ce crezi c'am ales? Mi-a cîrpit o sfîntă de leturghie peste ochi, de-am văzut stele verzi înaintea lor.

— Trăite-ar Dumnezeu, finicule! Mai întreabă-l odată, nu-ți face păcat cu mine. A doua oară se pomeni cu două lipii sănătoase, și tot nu-i spuse.

Maî de gura nașă-siî, maî de mila ei — că prea se ruga de foc, încît de piatră să fi fost și tot te-ai fi induioșat, se hotărî a-i face hatîrul pentru cea din urmă oară; că d'ici înainte se înmulțeau «lăptucile» și nu le maî putea răbda.

— Tartore, te maî întreb odată: cum se scoate rău de la rău?

— Lip! Trosc! Plosc!

Și după ce-i înfierbîntă obrajiî de dogoarea ca văpaia focului, de era gata-gata să-i mute fălcile din balamale, îi zise:

— Uite cum: cine vrea să scoată rău de la rău, să facă 160 de cruci, 160 de fintîni și să boteze 160 de copii.

— Ehe, zise măgărița cînd auzi. N'am făcut eu d'al de astea pe tărîmul ălalalt; dar mi-te p'aici!

Și rămase să urmeze tot așa înainte cu canunul, pînă și-o ispăși toate păcatele ce săvîrșise 'n viață.

* * *

O duse ăl cioban în munci și 'n suferințe la casele dracilor de la «Malul spart», pînă «îi veni acru, ca de mere pădurețe».

Intr'o zi își luă inima 'n dinți și văzînd pe dracul scos de el din ghiarele lupului, îi zise:

— Păi bine, jupîn diavole — acolo cum i-o fi zis el — așa ne-a fost vorba? Așa te laudai că ai să mă răsplătești pentru că ți-am dăruit viața? Să mă ieși din lac și să mă bagi în puț?

M'o fi ajuns și pe mine dorul de acasă, că am și eu nevastă și copilași, de care mi se rupe inima, cînd mă gîndesc la ei!

Ce gînd aveți cu mine? Să mă faceți pastramă p'aici?

— Acu, multe ai îndurat tu! «Maî rabdă — vorba rumînului — un ceas, să trăești bine un an».

Rabdă numai pînă Duminică seara, că vreaū să te duc și pe tine, ca să vezi pe nevastă-ta mireasă. Se mărită cu altul — te-a uitat pe tine.

Cînd se împlini sorocul, dracul zice: «haî, intră ici în sacu' ăsta să te duc acasă». Luă sacul la spinare și porni ca o săgeată.

Acasă, tarăboiū mare. Dec, nuntă ca toate nunțile: cu mireasă, cu ginere, cu lăutari, mese întinse, ploșci cu rachiu, urcioare cu vin, pistoale,... și cite istorii toate.

Dracul se furișă printre meseni, cum știu el, și puse sacul după sobă.

Ciobanul nostru din sac, cînd și cînd, maî scotea și el capul afară, se uita încoace, încolo, și-l vîra iar în tăgîrță.

Copiii lui, cari erau pe lîngă sobă, cînd vedeau pe tată-său că scoate capul din sac, trăgeau pe mă-sa de poale:

— Mamă, uita tata!

Taci din gură, mă, loază îmbăierată. Ehe, lui tat-tău de cînd i-o fi cîntat popa «veșnica pomenire».

Maî scoase iarăși capul. O fetiță cum îl văzu, îl și cunoscu; și zise mă-sii:

— Mamă, uite tata!

— Tacă-ți gura, iazmă, n'auzi? «*Tat-tău o fi avînd o banița de carbunî la cap*»¹⁾.

La sfîrșitul mesei, taman cînd erau ei «afumați», după ce se luă darul și era gata să se ridice masa pentru a se începe jocul, dracul n'avu de lucru? Se băgă printre meseni, fără să-l vadă cineva, și le dete cu coada pe la nas. Și ce să vezi?

Curat, vorba Romînului: «Par'că le dete dracu cu coada pela nas!» Că, unde se începe, măi nenisorule, o încăerătură și o păruială a dracului, de credeai c'au tăbărit Tătarii în țară.

Sfîrșiau pe sus: străchinile, ploscile, urcioarele și făliile de mămăligă! Unul nu maî scăpă zdravăn! Care cotonogit, care cu capul spart, care cu nasul rupt, care cu ochii scoși...

¹⁾ Mort de mult; din cauza multor tîmlieri, s'au stins la cap o banița de carbunî.

O luară la fugă cu sîngele șiroaie după ei.

Nu mai rămase în casă de cît mireasa cu ginerele, jumuliți și dă-răciți, de nu mai ziceai că sînt ei, ci doi diavoli din baltă.

Hop și ciobanul eși din sac!

— Dar tu, mă?

— Uite și eu!... Veniți la tine la nuntă. Ascultă femei: încurcătură mare noi n'avem. Ți-a plăcut să ei pe golanu ăsta, ia-l; dar șterge-o cu el cu tot din casa mea. Trăiți cum v'o milui Dumnezeu. — Atit!

Iși luară tiliuțele—adică ce tiliuțe?, ce aveau pe ei—și plecară.

Iar omul nostru—să nu-î mai zicem cioban, că nu mai avea nici o gâlbează de oaie—rămase cu copilașii în casă. Se însură și el a doua oară cu o creștină a lui Dumnezeu, făcură nuntă în rîndul lumii și apoi se așezară pe trai tihnit și fericit, vreme lungă să le ajungă.

Iar eu: Incălicai p'o lingură scurtă,
Să trăiască cine ascultă,
Și încălecai p'un fus
Să trăiască cine a spus.
Fusul de cracă uscată
Să ne mai spună vr'odată
Alta și mai deocheată.

Din Golești-Badri, Muscel.

D. MIHALACHE.

JOHN RUSKIN

DESPRE CETIRE

Spre a hrăni spiritul nostru trebuie ca, în ce privește cetirea, să ne conducem de legi morale, la fel cu acelea cu care regulăm mîncarea, ce are sarcina de a hrăni corpul nostru. Cu alte cuvinte: nu trebuie să mîncăm, nici să citim de hatîrul plăcerii; însă, bine rînduite, și masa și cartea ne pot face mare plăcere... Să fiți convinși, că comparațiunea aceasta se poate face din toate punctele de vedere, cu singura deosebire că păcatele și virtuțile citirei sînt pe de o parte cu atît mai vătămătoare și pe de altă parte cu atît mai folositoare, intru cît spiritul este mai prețios decît corpul. Citirea prea multă este un păcat mai mare de cît mîncarea peste măsură; citirea necurmată și imorală este o deprindere mai urîtă decît mîncarea prea multă. Epicureismul cărților este mai greu de ajuns decît acela al mîncărilor; în schimb hrana naturală și sănătoasă dă cea mai mare plăcere.

Plăcerea singură nu trebuie să ne conducă nici în ce privește mîncarea, nici în ce privește citirea; prin urmare nu trebuie să facem nimic numai în hatîrul plăcerii, ci numai în hatîrul scopului. Contrastul moral între om și animal este că cel dintîiu se lasă să fie condus de scop, al doilea de plăcerea pe care o simte. Ori-ce lucru, însă, care se face mai mult în hatîrul plăcerii decît al scopului, este *idolatrie*. Acesta este adevăratul înțeles al cuvintelor *idolatrie* și *imoralitate*, pe care le întîlnim în Sf. Scriptură, ori de cîte ori se vorbește de popoare, mai cu seamă însă în toate acele locuri care se referă la Babilonie, vestită prin mărirea și prin spiritul ei.

Și legea lui Dumnezeu, cu privire la om, este aceasta: Ori de cîte-ori activitatea omului urmărește un scop, adică ori de cîte-ori el lucrează ca un servitor al lui Dumnezeu, este răsplătit cu o bucurie mare, pe care nici un suflet nu o poate înțelege, nici o limbă nu o poate spune; atunci ea se revelează sufletului, după cum lucrează în noi Duhul Sfînt al vieții și al mîntuirii. Ori de cîte-ori, însă, omul se lasă a fi condus, în activitatea lui, de plăcere în loc de scop, este pedepsit cu o mizerie mare, pe care nici un suflet nu o poate înțelege, nici o limbă nu o poate spune; ea se revelează însă numai în spiritul protivnic, care are putere asupra morții.

Și aceasta, vă asigur, este o experiență inevitabilă, pe care o întîlnim în fie-care zi, în fie-care ceas.

Trad. după original, de M. H.

RĂSPUNSURI

«*Acrostih*».— Prețuim sentimentele d-tale nobile, dar poezii personale, și tocmai demodatele «*acrostihuri*», nu-și au locul în reviste impersonale. Prin urmare, fără nici o supărare...

C. F.— Ați încetat? N'am mai primit nimic.

D. M.— Goleștii-Bații.— Am dispus să vi se trimită revista după dorință. Povestea e interesantă; mulțumiri.

«*Mai multor versificatori*».— «E ușor a scrie versuri, cînd nimic nu ai a spune» și cînd fabrici de hîrtie sînt atîtea p'astă lume!

«*Unui autor în proză*».— A scrie proză bună, nu înseamnă a nu avea nici măcar talent gramatical, necum literar.

«*Stegarul*» — Drăgășani.— Notițe biografice despre redactorii noștri, în revista noastră?! Mai bine să ne facă biografia al'de «*Stegari*» cari nu s'au născut încă. Avem, cel puțin, nădejde că vom trăi mult, așteptîndu-i!